

Prof. dr hab. Jerzy Kunikowski
Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa
Uniwersytet Przyrodniczo – Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Humanistyczny

RECENZJA

pracy doktorskiej magister Justyny JAGIEŁŁO na temat: *Zasoby osobiste polskich żołnierzy pełniących służbę w wojskowych misjach zagranicznych* - napisanej w Katedrze Pedagogiki Pracy i Andragogiki pod kierunkiem profesora dra hab. Ryszarda BERY; promotor pomocniczy dr hab. Beata JAKIMIUK: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Lublin 2020, s.286.

Praca doktorska mgr Justyny Jagiełło podejmuje niezwykle ważną problematykę zasobów osobistych współczesnych żołnierzy polskich pełniących służbę w wojskowych misjach zagranicznych. Przed tym, nie łatwym rodzajem odbywanej służby, która wykonywana jest w tychże misjach stoją dziś liczne wyzwania. Dotyczą one zarówno treści przygotowania do specyficzności wydobywanych, jak i kształtowanych zasobów osobistych żołnierzy. Ponadto, służba wojskowa w tych misjach wykazuje tendencje zmienne oraz wciąż rosnące wymagania. Rzutuje to również na ukierunkowanie prowadzonych badań oraz wskazuje na potrzeby w kształtowaniu stosownych wymagań w odniesieniu do każdej z osobna wykonywanych misji.

W pracy analizie poddane zostały charakterystyce praktyczne warunki służby w ośmiu misjach zagranicznych (Rozdział I, od strony 20 do 41). Poprzedza je analizowana istota służby wojskowej oraz jej przebieg w misjach zagranicznych. Zarówno istota służby, jak i jej przebieg przeprowadzone zostały starannie z odniesieniem do rodzajów sił zbrojnych a także żołnierzy zawodowych, którzy stanowią kadre zawodową Sił Zbrojnych RP. Kadre tą –

jak słusznie wskazuje Doktorantka stanowią trzy korpusy: a) korpus oficerów zawodowych; b) korpus podoficerów zawodowych; c) korpus szeregowych zawodowych.

Po scharakteryzowaniu istoty służby wojskowej - z uwzględnieniem rodzajów sił zbrojnych – w dalszej części opracowanej pracy (od s.13 i dalej) analizowana jest służba wojskowa w misjach zagranicznych, którą poprzedzają odniesienia do przepisów zawartych w polskim ustawodawstwie a także regulacje dotyczące udziału Polskiego Kontyngentu Wojskowego poza granicami kraju. Wskazania Doktorantki na te istotne kwestie merytoryczne są ważne dlatego, ponieważ żołnierze zawodowi mogą być z mocy prawa wyznaczani bądź kierowani do pełnienia służby wojskowej poza granicami własnego kraju.

W sposób przemyślany i celowo charakteryzuje następnie Autorka misje zagraniczne Wojska Polskiego. Poczynając od pierwszej misji zagranicznej w 1953 roku, w której uczestniczył Polski Kontyngent Wojskowy w Korei, następnie Polski Kontyngent Wojskowy w Egipcie – 1973 – 1979 – UNEF II – Siły Interwencyjne Narodów Zjednoczonych II. Słusznie i zasadnie uwzględnia również Polski Kontyngent Wojskowy na Bałkanach w latach 90-tych XX w.; Siły Implementacyjne IFOR oraz Siły Stabilizacyjne – SFOR; również Siły Pokojowe dla Kosowa – KFOR; Polski Kontyngent Wojskowy w Iraku; Polski Kontyngent Wojskowy w Afganistanie. Istotnym dopełnieniem opisu jest rekrutacja do służby poza granicami kraju (od str.41) oraz przygotowanie profesjonalne do pełnienia służby zagranicznej. Proszę w tym miejscu, by Doktorantka odniosła się do tej kwestii podczas publicznej obrony tej rozprawy.

Zwracam tu również uwagę na charakter realizowanych zadań a także zagrożenia występujące w sytuacjach trudnych podczas misji pokojowych, co czyni z zamysłem Doktorantka wskazując przy tym – z jednej strony, na zmienność charakteru podejmowanych zadań; z drugiej zaś – na zmienny

charakter wymagań oraz czynności występujących i podejmowanych podczas sytuacji jakie są oraz mogą występować podczas czynności w misjach zagranicznych.

Ważną częścią pracy jest Rozdział II (str.50-110), w którym analizowane są zasoby osobiste żołnierzy. Tu bowiem po przeprowadzeniu analizy pojęcia „zasoby osobiste” Doktorantka charakteryzuje trafnie wybrane wymiary zasobów osobistych (od str.53 i dalej) zaliczając do nich takie, jak: *kompetencje zawodowe, poczucie koherencji, samoocenę, motywację osiągnięć zawodowych, poczucie kontroli w sytuacji pracy, radzenie sobie ze stresem oraz wsparcie społeczne.*

Podjęte i scharakteryzowane wymiary zasobów osobistych żołnierzy zawodowych są ważne oraz istotne dla całości rozważań. Zostały tu zatem starannie opisane w oparciu o bogatą, merytorycznie zasadną a także nową literaturę przedmiotu. Podkreślam to dlatego, ponieważ pełnienie wojskowych misji zagranicznych we współczesnych warunkach wymaga profesjonalnego i starannego przygotowania przed wyjazdem na misje.

Dlatego też rola zasobów osobistych w funkcjonowaniu zawodowym żołnierza ma wymiar szczególny. Wskazuje także na istotną kwestię związaną z funkcjonowaniem instytucji, w której wiodącym stylem zarządzania i dowodzenia jest styl dyrektywny. Ponadto, brane są pod uwagę realia złożonej służby podczas misji wskazują też na rosnące wymagania zarówno osobowe, klimatyczne, jak i też pod względem podejmowanych zadań, decyzji oraz kontaktów z otoczeniem, dodaje się tu również stałą potrzebę fachowego dysponowania posiadanym sprzętem.

Stosownie do wymagań pracy kwalifikacyjnej, zawarte w niej zostały także *Metodologiczne podstawy badań (Rozdział III, s.111-123), w którym określono następujące cele podjętych badań: 1. Określenie zasobów osobistych*

żołnierzy służących w wojskowych misjach zagranicznych oraz porównania ich z zasobami z żołnierzami niemających tego doświadczenia: 2. Wypracowanie wniosków do działalności szkoleniowo-wychowawczej w Siłach Zbrojnych RP.

Ponadto, sformułowany został w postaci pytania główny problem badawczy: *W jakim stopniu warunki pełnionej służby kształtują zasoby osobiste żołnierzy oraz czy występują istotne różnice między zasobami weteranów wojskowych misji zagranicznych a żołnierzami bez tego doświadczenia* (s.112). Ma on ścisły związek z siedmioma problemami szczegółowymi, także ogólną hipotezą roboczą, zawartą na str.112-113. Wskazując na poprawność w tym względzie chcę podkreślić, że Doktorantka dobrze wybrała i zastosowała metody, techniki i narzędzia badawcze, w tym Autorski Kwestionariusz Ankiety zawierający n/w techniki badawcze: Autorski Kwestionariusz Samooceny Kompetencji Zawodowych; Kwestionariusz Orientacji Życiowej (SOC-29); Wielowymiarowy Kwestionariusz Osobowy (MSEI); Kwestionariusz Motywacji Osiągnięć Zawodowych; Kwestionariusz Człowiek w Pracy; Kwestionariusz Radzenia sobie w Sytuacjach Stresowych (CISS) oraz Kwestionariusz Berlińska Skala Wsparcia Społecznego.

Organizacja i przebieg badań zostały również starannie przedstawione. Dlatego też uwag w tym miejscu nie zgłaszam. Chcę jednakże podkreślić, że badania empiryczne przeprowadzone zostały na znacznej liczbie respondentów – to znaczy, wśród 250 żołnierzy zawodowych uczestniczących w różnych formach szkolenia doskonalącego w 10 Brygadzie Kawalerii Pancernej im. Generała broni Stanisława Maczka w Świątoszowie. Charakterystyka badanych osób (s.119-123) przedstawiona poprawnie, również starannie..

W rozdziale czwartym (od str.124) Doktorantka dokonała *Porównania zasobów osobistych badanych grup żołnierzy*. Tu zgodnie z przyjętymi założeniami teoretyczno-metodologicznymi analizą porównawczą objęła przyjęte wymiary zasobów osobistych badanych żołnierzy służących w

wojskowych misjach zagranicznych i żołnierzy nie mających takiego doświadczenia. Wartościowe są analizy porównawcze poziomu kompetencji zawodowych badanych żołnierzy z uwzględnieniem porównawczym dla dwu grup, tj.: *żołnierzy uczestniczących w misjach* oraz *grupy porównawczej*.

Interesujące są wyniki dotyczące ocen podmiotowych zawarte na stronie 125. „Okazuje się, że na podobnym wysokim poziomie swoje kompetencje zawodowe ocenia co szósty badany zarówno w grupy podstawowej (17,3%), jak i z grupy porównawczej (17,9%). Wyraźnie jednak więcej żołnierzy służących w kraju (73,1%) niż w wojskowych misjach zagranicznych (63,5%) ocenia swoje kompetencje jako przeciętne. Należy zaznaczyć, – jak stwierdza Doktorantka – iż bardziej krytyczni w ocenie swoich ogólnych kompetencji zawodowych są żołnierze, którzy musieli skonfrontować swoją wiedzę i umiejętności z wymaganiami trudnej służby w warunkach ekstremalnych (19,2%) niż żołnierzy pełniących służbę w warunkach pokojowych (9,0%)”. Uważam, iż kwestia zasługuje na odrębne potraktowanie podczas publicznej obrony, o co wnoszę.

Ponadto, chciałbym podkreślić również to, że dość szeroka oraz interesująca i uzasadniona jest interpretacja uzyskanych wyników z przeprowadzonych badań zawarta przy porównywaniu poziomu kompetencji zawodowych badanych żołnierzy - od strony 128 i dalej. Podobnie czyni też Doktorantka - dokonując z punkcie 2 – porównania poczucia koherencji badanych żołnierzy, wykorzystując przy tym kwestionariusz do badania poczucia koherencji (SOC-29). Dlatego też chcę podkreślić, że wysoko oceniam zawarte w pracy od strony 138 analizy statystyczne, również i opisowe, które dotyczą *poczucia zrozumiałości*, *poczucia zaradności* oraz *poczucia sensowności*.

Interesujące jest także porównanie samooceny badanych żołnierzy, przeprowadzone od strony 145, z jednoczesnym a także i uzasadnionym

podziałem na dwie badane grupy, to jest: żołnierzy służących w wojskowych misjach zagranicznych oraz żołnierzy z grupy porównawczej. Dlatego też wysoko oceniam, zarówno konsekwencję badawczą, jak również interpretacyjną tak pod względem statystycznym jak i opisowym. Dodam w tym miejscu, iż nie często spotkać można „samoocenę zdolności przywódczych” (od s.154); „ocenę samokontroli” (od s.156); a także „samoakceptacji moralnej” (od s. 158). Na uwagę zasługuje także *Porównanie motywacji osiągnięć zawodowych badanych żołnierzy* zawarte punkcie 4, od strony 168.

Podkreślam również i to, że wartościowe dla całości pracy są przedstawione, w formie opisowej i statystycznej, porównania stylów radzenia sobie ze stresem przez badanych żołnierzy: Styl Skoncentrowany na Zadaniu; Styl Skoncentrowany na Emocjach; oraz Styl Skoncentrowany na Unikaniu. Dopelnieniem badań jest zawarte w pkt. 7 *Porównanie poczucia wsparcia społecznego badanych żołnierzy* (od strony 222).

W podsumowaniu niniejszej recenzji podkreślam, iż uzyskane wyniki z badań zostały w pracy starannie przedstawione, natomiast wnioski są uzasadnione oraz upoważniające Doktorantkę do zawartych w *Podsumowaniu* (s.241-249) ogólnych konstatacji dotyczących rekrutacji i przygotowania żołnierzy do wojskowych misji zagranicznych.

Recenzowana praca jest samodzielnym i wartościowym osiągnięciem naukowo-badawczym Doktorantki, która wykazała się bardzo dobrym przygotowaniem merytorycznym i metodologicznym a także umiejętnościami badawczymi oraz interpretacyjnymi uzyskiwanych wyników badań. Wnoszę o dopuszczenie Pani magister Justyny JAGIEŁŁO do kolejnych stadiów przewodu doktorskiego.

Justyna Szczepaniakowska